«آثار اسلامیه وملیه تدقیق انجمنی» طرفندن ایکی آیده بر نشر ایدیلیر

ایکنجی جلد

اسلام مدنیتنه وتورك حرثنه عائد

ملی تتبعلر مجموعه‌سی

دین، اخلاق، حقوق، اقتصاد، لسانیات، بدیعیات، فنیات، بنیهٔ اجتماعیه تدقیقاتی

مدیر :

کوپریلی زاده محمد فؤاد

استانبول دارالفنونی «تورك ادبیاتی تاریخی» معلمی
« آثار اسلامیه وملیه تدقیق انجمنی » کاتب عمومیسی

استانبول — مطبعهٔ عامره

۱۳۳۱

ملی تتبعلر مجموعه‌سی

جلد : ۲ ایلول ــــ تشرین اول ۱۳۳۱ صایی : ٤

حديث اربعين ترجمه‌لری

عثمانلیلرك اورته آسیا ایله ایلك تماسلری «۸۰٤» ده «چبوق‌اووه»‌ده قانلی برملحمه ایله وقوعه کلمشدی . اوندن بر عصر صوکرا او خصومت اورتادن قالقدش ، یرینه ، سیاسی مناسبتلردن زیاده‌ادبی برمبادله‌باشلامشدر . « فاتح سلطان‌محمدخان» ایله « منلاجامی » نك‌مخابره‌سی ، هراتده «حسین بیقرا » ندماسی ایله فاتح شعراسنك مشاعره‌سی ، اومسعود عصرك الك سعادت‌بخش خاطره‌لرندندر. بو مسئله حقنده کوپریلی زاده فؤاد بك افندی مهم بر تدقیقنامه حاضرلامقده‌درلر . بومبادلهٔ ادبیه تا « نابی» و« منیف »دورلرینه قدر تمادی ایتمشدر. بونك الك کوزه‌ل دلیلی ایسه « ملاجامی»نك فارسی اوله‌رق وجوده کتیردیکی قرق‌حدیثی « علی شیر نوائی » نك شرق تورکجه‌سنه چویرمه‌سی وبونی‌ده « نابی » و « منیف »‌لك عثمانلیجه‌یه نقل‌ایتمه‌لریدر. شومبادلهٔ ادبیه‌ده اولا وسطی آسیا ادیبلری تقدم ایتمکده‌لرایکن، مرورزمان‌ایله شرقده ادبیاتك‌انحطاطی وعثمانلی ادبیاتنك تعالی ایتمه‌سی حسبیله، عثمانلی ادیبلرندن « ویسی» و« نرکسی» شرقده نمونه اتخاذ ایدیلمش، وبونده‌ده، اون اوچنجی‌عصرادباسندن مشهور « فردوس اقبال » مؤلفی « مونس خوارزمی» موفق اولمشدر . شونشر ایلدیکمز رساله‌لر عین موضوع اوزرینه یازیلدقلری جهتله، تورك لسانی تاریخنك او دورده‌کی حالی حقنده مهم بر وثیقه تشکیل ایتمکده‌درلر .

نجیب عاصم

« جامی » نك ترجمه‌سی

صحیح ترین حدیثی‌که راویان مجالس دین ومحدثان مدارسِ یقین املا کنند حمد دانائیست‌که کلمات تامهٔ جامعهٔ بر زبان معجز بیان جیب خود کذرانیده ، وآنرا تالئ کلام کامل وخطاب شامل خود کردانیده، وبنقل رواة ثقةً بعد ثقةٍ بکوش محرومان ازسعادت صحبت وی‌رسانیده، وبنور علم بآن وعمل بموجب علم ازظلمات ظلمت‌ضلالتشان رهانیده، صلی‌الله‌علیه وآله واصحابه نقلت‌علومه وحفظت آدابه. **امابعد** این‌چهل کلمه‌است ازان کلمات‌که سهولت فهم وحفظ را بنظم فارسی ترجمه کرده می آید ، امید واری آن است‌که ناظم مترجم امروز درشرط « من‌حفظ علی امتی اربعین حدیثاً ینتفعون‌به » داخل شود وفردا بسعادت جزاء « بعثه‌الله یوم القیمة فقیهاً عالماً » واصل ومن‌الله مکون‌الکون العصمة والعون .

بسم الله الرحمن الرحیم

لایؤمن احدکم حتی یحب لاخیه مایحب لنفسه

هرکسی را لقب مکن مؤمن کرچه از سعی جان وتن کاهد
تا نخواهد برادر خودرا آنچه از بهر خویشتن خواهد

من اعطی لله ومنع لله واحب لله وابغض لله فقد استکمل ایمانه

هرکه درحب وبغض ومنع عطا نبودش دل بغیر حق مایل
نقد ایمان خویش را یابد بر محك قبول حق کامل

المسلم من سلم المسلمون من لسانه ویده

مسلم آن بود بقول رسول کرچه عامی بود وکر عالم
که بهر جا بود مسلمانی باشد از قول وفعل او سالم

خصلتان لایجتمعان فی مؤمن البخل وسوء الخلق

بذل کن مال وخوی نیکو ورز راه ایمان اکر همی پویی
زانکه در هیچ مؤمنی باهم نشود جمع بخل و بد خویی

یشیب ابن آدم ویشب فیه خصلتان الحرص وطول الامل

آدمی را بپیری افزاید هر زمان در بنای عمر خلل
لیك دروی جوان شود دوصفت حرص برجمع مال وطول امل

من لم یشکر الناس لم یشکر الله

بتو نعمت زدست هرکه رسد نه بمیدان شکر کوبی پای
که بشکر خدا قیام کند تارك شکر بندکان خدای

من لایرحم الناس لایرحمه الله

رحم کن رحم زانکه بر رخ تو در رحمت جز از تو نکشاید
تا تو بر دیکران نبخشایی ارحم الرحمین نبخشاید

الدنیا ملعونة وملعون مافیها الا ذکرالله تعالی

هدف لعنت خدای آمد دنیا وهرچه هست در دنیا
غیر ذکر خدا که صاحب ذکر در دو عالم برحمت است اولی

لعن عبد الدینار لعن عبد الدرهم

هرچه هست آفتاب رحمت حق شامل ذره ذرهٔ عالم
باد ازان دور بندهٔ دینار باد ازان دور بندهٔ درهم

لایلدغ المؤمن فی جحر واحد مرتین

دیکر ازوی مدار چشم وفا هرکه شد باتو درجفا کستاخ
زانکه هرکز دوباره مؤمن را نکزد مار ازیکی سوراخ

العدة دین

مردرا هرچه بکذرد بزبان عیب باشد ورای آن کردن
وعده در ذمت کرم قرض است فرض باشد ادای آن کردن

المجالس بالامانة

ای شده محرم مجالس راز راز هر مجلسی امانت است
مکن افشای راز مجلس کس زانکه افشای آن خیانت است

المستشار مؤتمن

هرکه در مشورت امین تو شد کرچه باشد امان روی زمین
چون نهان دارد آنچه مصلحت است خائنش خوان بحکم دین آیین

السماح رباح

سود اکر بایدت ز مایهٔ خویش دست بخشش کشای و بخشایش
سودت اکنون ستایش و فردا در جوار خدای آسایش

الدین شین الدین

نکشد بهر مال دنیا رنج هرکه خواهد کمال بهرهٔ دین
چهرهٔ دین مکن بناخن شین تا نکاهد جمال چهرهٔ دین

القناعة مال لا ینفد

صاحب حرص را زخوان کرم فیض احسان می رسد هرکز
بقناعت کرای کان مالیست که بپایان می رسد هرکز

آفة السماح المن

کی بنعمت شود کسی دل گرم — چون ز نعمت کنند دم سردی
غیر باد خزان منت نیست — آفت روضهٔ جوان مردی

الصبحة تمنع الرزق

ای کمر بسته کسب روزی را — صبح خیزی دلیل فیروزیست
بهر خواب صباح چشم مبند — زانکه آن خواب مانع روزیست

السعید من وعظ بغیره

نیك بخت آنکسی که می نبرد — رشك بر نیك بختیٔ دیگران
سختیٔ روزگار نادیده — پند گیرد ز سختیٔ دیگران

کفی بالمرء اثماً ان یحدث بکل ماسمع

مرد را بس همین گنه که قدم — از مقر امان نهد بیرون
هرچه آید درون روزن گوش — از ممر زبان دهد بیرون

کفی بالموت واعظاً

چند گیری بمجلس واعظ — پای منبر پی گرفتن بند
وعظ تو بس بمرگ همسایه — نعرهٔ نوحه گر ببانك بلند

خیر الناس انفعهم للناس

ای که پرسی که بهترین کس کیست — گویم از قول بهترین کسان
بهترین کس کسی بود که ز خلق — پیش باشد بخلق نفع رسان

ان الله یحب السهل الطلق

تا خدا دوست گیردت با خلق — یکدل و یکزبان و یکرو باش
شاد طبع و شکفته خاطر ذی — نرم خوی وگشاده ابرو باش

تهادوا تحابوا

دوستی مغز وپوست دشمنیست — تا کی از مغز سوی پوست شوید
بهدایا کنید داد و ستد — تا هم از ان وسیله دوست شوید

اطلبوا الخیر عند حسان الوجوه

بر در خوب روی منزل کیر　　چون بی حاجتی بیرون آیی
تا ازل بیشتر که حاجت تو　　دهد از دیدنش بیاسایی

زرغباً تزدد حباً

دیدن دوست دوست را که که　　چهرهٔ دوستی بیار آید
ز اتفاق دوام صحبت شان　　شوق کاهد ملالت افزاید

طوبی لمن شغله عیبه عن عیوب الناس

ای خوش آن کس بعیب بینیٔ خویش　　پیشوای هنروران کردد
عیب او پیش دیدهٔ دل او　　پردهٔ عیب دیکران کردد

الغنی الیأس مما فی ایدی الناس

کر دلت را توانکری باید　　که توانکر دلی نیکو هنریست
بازکش دست همت از همه چیز　　که بدست تصرف دیکریست

من حسن اسلام المرء ترك مالا یعنیه

تا شود درجهان علم وعمل　　شاهدی دین تو جمال افزای
زانکه درخور نیفتدت بازیست　　زانچه لایق بنا شدت بازای

لیس الشدید بالصرعة انما الشدید الذی یملك نفسه عند الغضب

پهلوان نیست آنکه درکشتی　　پهلوان دیکر بیندازد
پهلوان آن بودکه کاه غضب　　نفس اماره را زبون سازد

لیس الغنی عن کثرة العرض انما الغنی غنی النفس

نه توانکر کسی بود که بمال　　کار پرداز وچاره‌ساز شود
آن بود کز شهود فضل خدای　　از زر و مال بی نیاز شود

العلم لایحل منعه

ای کران مایه مرد دانشور　　که ترا علم و دین بود معلوم
مستعد را ازان مشو مانع　　مستحق را ازان مکن محروم

الحزم سوء الظن

حزم مرد آن بودکه درهمه وقت — در حق خلق بدکمان باشد
در همه کار احتیاط کند — تا زهد کید در امان باشد

الكلمة الطيبة صدقة

سخن نرم کوی با سائل — کر زمالش نمی دهی نفقه
زانکه در روی اهل حاجت هست — قول خوش از مقولهٔ صدقه

كثرة الضحك تميت القلب

خرم آن کس که بهر زنده دلی — زیر لب خنده را بمیراند
خنده کم کن که خندهٔ بسیار — صد دل زنده را بمیراند

الجنة تحت اقدام الامهات

سر ز مادر مکش که تاج شرف — کردی از راه مادران باشد
خاك شو زیر پای اوکه بهشت — در قدم کاه مادران باشد

البلاء مؤكل بالمنطق

هرکه شد مبتلا به پر کویی — به بلایی عجب کرفتار است
هر بلایی که میرسد بکسان — بیشتر از ممر کفتار است

النظرة سهم مسموم من سهام ابليس

دیدن زلف و خال نا محرم — دانهٔ کید و دام تلبیس است
هر نظر ناوکیست زهر آلود — که ز شصت کمان ابلیس است

لايشبع المؤمن دون جاره

هرکه در خطهٔ مسلمانی — باشد از نقد دین کرانمایه
کی پسندد که خود بخسبد سیر — بنشیند کرسنه همسایه

دم على الطهارة يوسع عليك الرزق

ای کز آلودکیٔ تو شب و روز — فاقه و فقر تو زیاده شود
بی طهارت مباش تا برتو — روزیٔ تنك تو کشاده شود

تمت هذه الاربعين بتوفيق رب العالمين

رباعی

اربعینهای سالکان جامی | هست بهر وصول صدر قبول
نبود از فضل حق غریب وعجیب | که بدین اربعین رسی بوصول

قطعه

هست این اربعین کلام نبی | که شده کل ما خلق خلعت
هرکه این را شعار خود سازد | یابد اندر جهان بسی عزت

سنه ۸۸٦

نوائی نك ترجمه‌سی

بسم الله الرحمن الرحیم

حمد آکا کیم کلام خیر مآل | قیلدی ایل کا رسولدین ارسال
اول رسولی که هم کلامی فصیح | ایل کا یتکوردی هم حدیث صحیح
جلّ ذکره زهی الله رفیع | عزّ قدره زهی رسول شفیع
چون صفا اهلی پاك فر جامی | پاك فرجام وپاك فر جامی
اول یقین ساری دستکیر منکا | قبله و اوستاد و پیر منکا
چونکه هجریدین ایل آراسیداسوز | سکسان آلتی یدی وسکز یوز
کیم ینه تحفهٔ عیان قیلدی | تحفه یوق طرفهٔ بیان قیلدی
اوقوغاندا بخاری و مسلم | قرق سوز بارچه شبهه‌دن سالم
نثر ایله نظم نی مرکب ایتب | فارسی نظم ایله مرتب ایتب
اربعینی چیقاردیم جانلار | بلکه یوز اربعین چیقارغانلر
تاپتی‌لار آنده نشئهٔ مقصود | اربعین دین نیچون کیم اهل شهود
فارسی دانلار ایلابان ادراك | عاری ایردی بو نفع دین اتراك
ایستادیم کیم بو خیل هم بازی | بولماغای‌لار بو نفع دین عاری
مین دعا کن چو مدعا ایلاب | اول اجازت بریب دعا ایلاب
مدعا چون باری صواب ایردی | بیر دعا قیلدی مستجاب ایردی
بیر ایکی کون اهتمام اتدم | کوز توتار دین برون تمام اتدم

بار امیدم که شاه شرع آیین | که نبی شریعغه ویرر تزیین
چون بو اوراق ساری سالغای کوز | ایلا کای کوکلینه اثر باری سوز
نثردین داغی بهره‌ور بولغای | نظم دین داغی بر خبر بو لغای
بو کون اولسه حدیثلارغه مطیع | تانکلا بولغای محدث آکا شفیع

لایؤمن احدکم حتی یحب لاخیه مایحب لنفسه

مؤمن ایرماس دوررکه ایماندین | روزکاریده یوز صفا کورکای
تا که قرداشیغه روا کورماس | هرنه‌کیم اوزیکا روا کورکای

من اعطی لله ومنع لله واحب لله وابغض لله فقد استکمل ایمانه

کیم کا کیم حب وبغض ومنع عطا | حق اوچون بولدی جزم بیل آنی
کیم ایرور تینکری لطفیدین کامل | اهل ایمان قاشیدا ایمانی

المسلم من سلم المسلمون من لسانه ویده

کیم مسلمانلیغ ایلسا دعوی | چین ایماس کرقیلور فدا جانلار
اول مسلماندرر که سالم‌در | تیلی دین ایلکیدین مسلمانلار

خصلتان لایجتمعان فی مؤمن البخل وسوء الخلق

مؤمن ایرسانك قلیب درونکنی نثار | ایل بیلا روشن اول نیچوك کیم شمع
نیکا کیم تینکری هیچ مؤمن دا | بخل و بد خویلغنی قیلمادی جمع

یشیب ابن آدم و یشب فیه خصلتان الحرص وطول الامل

آدمی غه اکرچه واقع در | قاریغان سایی بارچه ایشده خلل
ایکی فعلی ولی یکیت راك اولور | برنی حرص وبریسی طول امل

من لم یشکر الناس لم یشکر الله

اول که خالق غه شکر دیر اول | شاکر اولماق کیراك خلایقدین
کیم که مخلوق شکرینی دیما کای | دیما کای شکر داغی خالق دین

من لایرحم الناس لایرحمه الله

تینکری دین رحم اکر طمع قیلسانك | اوّل اولماق کیراك سین ایل کا رحیم
هر کیشی کیم الوس غا رحم ایتماس | انکا رحم ایتماس رحیم وکریم

الدنيا ملعونة وملعون مافيها الا ذكرالله تعالى

دنيي و هرنی آندادور موجود بولدی حق لعنتی كرفتاری
غير حق ذكری كيم ايدور ذاكر تينكرينك رحمتی سزاواری

لعن عبدالدينار لعن عبدالدرهم

رحمت آزاده‌در كيم اول آلماس دينی و درهمين جوی غم غا
ليك لعنت آكا كه قول بولغای خواه دينار و خواه درهم غا

لايلدغ المؤمن من جحر واحد مرتين

ای كه بر نيش يتی موذيدين كونكلونكا نيچه اوز يساياتلا
چونكه مؤمن كاتيكمادی هركز بر تيشوك دين ييلان ايكی قاتلا

العدة دين

كيم كه هركيم كا وعدهٔ قيلدی شرط ايرور وعدغه وفا قيلماق
وعده كيم قيلدينك ايلادوركيم دين فرض دور دين نی ادا قيلماق

المجالس بالامانة

قايسی مجلس دا كيم ايشيتينك سوز بيل كه اول سوز سكا امانت ايرور
كر آنی اوزكا يرده نقل ايتسانك اول امانت غه بو خيانت ايرور

المستشار مؤتمن

هركشی كيم بر اونی محرم اتيب مشورتده امين راز ايتدی
كر ياشوردی بيليب صلاح سوزين اوزنی قلب و حيله‌ساز ايتدی

السماح رباح

مال بذل ايله سود اكر تيلاسانك عاقبت چون اولوم ايرور موجود
اسراغان قالور اول كه بذل اتينك سكا همراه بارور آنينك سود

الدين شين الدين

اهل دين اولدرركه قيلغای ادا بات اكر ذمتيدا دين اولغای
دين اداسی چو دين علامتی‌در بی اداليقده دين شين اولغای

القناعة مال لاینفد

حرص دین کچ کیل اول غمی دور کیم حد و غایت اکا ایماس پیدا
توت قناعت که اول ایرور مالی که نهایت اکا ایماس پیدا

الصبحة تمنع الرزق

صبح اویقوسین اول که ایلادی ترك رزق یوزین اوزیکا توش کوردی
اول که غفلت دین ایتی خواب صبوح بوشرف نی مکر که توش کوردی

آفة السماح المن

هر کیشیکا رعایتی قیلسانك منت اوتکار مکیل کانینك غا
نیکا کیم اول کرم غا آفت در بوکلا منت و لیك جانینك غا

السعید من وعظ بغیره

ایل کانی کیلسا ایلاماس پروا اول که کوکلینی قیلدی غفلت بند
کیم که پند آلدی ایل کاتوشکاندین آنی بیل کیم ایرور سعادت مند

کفی بالمرء اثماً ان یحدث بکل ماسمع

بو یازوق بس کشی کا کیم ایلدین هر نی سوز کیم ایشتدی فاش ایتی
تاغ ایشتکانی دیر کناهی دین کوییا تینکری آنی طاش ایتی

کفی بالموت واعظاً

واعظینك بس اتا انا اولومی کیم الارجا سنکا ایرور ناصح
واعظی هم ایتور و قیلماس ایرور اول واعظینك مونکا راجح

خیر الناس انفعهم للناس

خلق آرا یخشی راق دیدینك کیم دور ایشیتیب شبهه ایله دفع آندین
یخشی راق آنی بیل اولوس آرا کیم کوپ راك اولغای اولوس کا نفع آندین

ان الله یحب السهل الطلق

حق سیوکای ایل بیلا بولسانك تیل و کونکلوکنی پر قلیب یك روی
نکته سورسانك شکفته و خندان زشت قیلسانك کشاده و خوش خوی

تهادوا تحابوا

دوست لاشینك هدیه‌لر بریشیب · بهره تا بقای خرد عطیه سیدین
خود جهان دا عطیهٔ بارمو · یخشی‌راق دوستلوق هدیه‌سیدین

اطلبوا الخیر عند حسان الوجوه

ای‌که بر ایشده حاجتك بولسا · یخشی یوزلوکدین ایستا بخشایش
تاکه بخشایشی دین اول راق · کورماکای دین یتشکای آسایش

زرغباً تزدد حباً

بر برین دوست لار اکر که که · کور سالار دوستلوغ بولور غالب
شوقدین اختلاط اولور مطلوب · وصل اوچون آرزو بولور طالب

طوبی لمن شغله عیبه عن عیوب الناس

ای خوشا اولکه عیب کورمك ایلا · یوز هنرور مراتبن تابقای
یعنی اوز عیبی پرده‌سی کورکای · اوزکا ایل عیبی چهره‌سن تابقای

الغنی الیأس مما فی ایدی الناس

بایلیق ایستاسانك ایل ایلکیندین · هرنی کورسانك باریدن اول نومید
بوغنی بس‌که خلق دین کچوبن · توتسانك امید حقدن اوق جاوید

من حسن اسلام المرء ترك مالایعنیه

کیم‌که اسلام کوز کوسیدا تیلاز · هرنفس اوزکا بر صفا موجود
کچسون اول نوع بارچه ایشدین کم · تینکری راضی ایماس اولوس خشنود

لیس الشدید بالصرعة انما الشدید الذی یملك نفسه عند الغضب

ایماس اول پهلوان‌که اوز قدرین · باش اوزا ایلتبان نکون قیلغای
پهلوان آنی بیل‌که یتسا غضب · نفس اماره‌نی زبون قیلغای

لیس الغنی عن کثرة العرض انما الغنی عن النفس

بای ایماس اولکه مال کثرتیدین · کورماکای فاقه وطلب رنجین
بای آنی بیل‌که تینکری برمیش آنکا · نفس مطلوبی ترکینینك کنجین

الحزم سوءالظن

حزم باعث دورر آنکا که مدام — کیشی اول ساری بدگمان بولغای
دایما احتیاط ایتار اکا کیم — کیدلاردین آنکا امان بولغای

العلم لایحل منعه

ای خرد مند عالمی‌که سنکا — علم دین ووزی ایلادی صانع
کیشی اورکانسا قیلما غیل محروم — یا که نفع آلسه بولماغیل مانع

الکلمة الطیبة صدقة

یخشی‌سوز بیرلاحاجت‌اهلین‌سورر — ماسانك یخشی طعمه دین نفقه
نی‌اوچون کیم رسول قولی بیلا — یخشی سوز باردور ایلا کیم‌صدقه

کثرةالضحك تمیت‌القلب

اسروکوب کولما کیم اولارایرمیش — زنده‌دل کونکلی کولکوکثرتیدین
هرنی‌هرکیم که بیلدی کونکلی‌بیلا — کولمکای‌اولسا کولکوحسرتیدین

الجنة تحت اقدام الامهات

آنالارنینك آیاغی آستیدا دور — روضهٔ جنت وجنان باغی
روضه باغی وصالین ایستارسك — بول آنانینك ایاغی توفراغی

البلاء مؤکل بالمنطق

دیدی‌کوپ‌سوزلاکان‌خطاکوپ‌ایتار — اول‌که دیرلار آنی ولی الله
هر بلا کیم یتار ایرور سوز دین — بیلا حکم ایلادی نبی الله

النظرة سهم مسموم من سهام ابلیس

سالمانکیز کیمکا بولسا نامحرم — گرچه‌نفسینك‌کورارنظاره‌ده‌سود
هرنظرکیم حرام شیطان نینك — ناوکی در ولیك زهر آلود

لایشبع المؤمن دون جاره

کیم‌که مؤمن دوررقاچان‌چداغای — که اوزی‌توق وقوشنی بولغای‌آج
انکا داغی کیراك یتورسه نصیب — خوانی دا کر کلاج وکر اوماج

دم علی الطهارة توسع علیك الرزق

کر همیشه طهارتینك بولسا | اریغای فاقه چرکی اول سودین
ظاهر اول ایستاسانك فزون روزی | خاسر اول کیم یتوردی اول سودین

خاتمهٔ کلام

ای که شخصینك نی خالق فتاح | دیدی خمرت اربعین صباح
ایرور اول اربعینینك اول حال | ایلا بو اربعین بیلا اعمال
کیم بو نوع ایکی اربعین موجود | بولسا شایدکه تاپقاسین مقصود
یتسا مقصود مدعا بیرلا | مینی یاد ایتکاسین دعا بیرلا
که نوایی غه اول دعا یتکای | بلبل روحی غه نوا یتکای

«نابی» نك ترجمه‌سی

کرچه حدم دکل بنم نابی | شرح آثار سید عالم
لیك بندن مقدم اولمشلر | نیجه‌لر داخی جبهه‌سای قلم

بسم الله الرحمن الرحیم

لایؤمن احدکم حتی یحب لاخیه مایحب لنفسه

دیدی فخر الرسل دکل مؤمن | او کسان کم روز بی صدق وصفا
کندی نفسنه کوردکن لایق | کورمیوب تا برادرینه روا

من اعطی لله ومنع لله واحب لله وابغض لله فقد استکمل ایمانه

اولور اول کیمسه کامل الایمان | کاوله بی خوف وبی امید ورجا
اوله لله جمله حالنده | ایتدیکی حب وبغض ومنع عطا

المسلم من سلم المسلمون من یده ولسانه

مسلم اول کیمسه‌در حقیقتده | ایتمیوب کسب جرم بیهوده
فعل وقول ید ولساننذن | مسلمون اوله جمله آسوده

خصلتان لایجتمعان فی مؤمن البخل وسوء الخلق

طبع مؤمنده اجتماع ایتمز ایکی خصلت که پست خصلتدر
طبع ایمانه نا موافقدر خوی بد بیری بری خستدر

یشیب ابن آدم ویشب فیه خصلتان الحرص وطول الامل

طرفه‌در طینت بنی آدم بولدیغنجه بنای عمری خلل
کرد حرصیله آنده تازه‌لنور رشتهٔ عنکبوت طول امل

من لم یشکر الناس لم یشکر الله

جمله نعمت جناب حقکدر هر کیمك دستی ایله بولسه وصول
ایلیان شکر ناسدن اعراض شکر حقی اادن ایتدی عدول

من لا یرحم الناس لا یرحمه الله

حکم میزان عدل ربانی نه روا ظالمه ایده حرمت
ناسه رحم ایتمیان بد آیینه ایلمز حضرت خدا رحمت

الدنیا ملعونة و ملعون مافیها الا ذکر الله تعالی

سربسر اولدی لایق لعنت جمله اجزای عالم فانی
یوق بو ویرانه ایچره مستثنا مکر الا که ذکر یزدانی

لعن عبد الدینار لعن عبد الدرهم

خالق و رازق زمین و سما رزقك احسان ایدر کن ای مغبون
زر و سیمه پرستش ایله‌ینه نه روا درکه دینمیه ملعون

لایلدغ المؤمن من جحر واحد مرتین

دام مکرینه دوشمه ایلسه‌ده خصم دیرین تملقات اظهار
کهنه سوراخدن اوماز ینه مؤمن اولمز کزیده دیکر مار

العدة دین

ایتدیکك وعده‌یه وفا ایله که وفا احسن خصائلدر
ذمت صدقه دینندر وعده خلف وعد اقبح رزائلدر

المجالس بالامانة

اى اولان محرم مجالس انس
ايتمه نقل سخن كه آفتدر

حقه‌در حلقهٔ مجالس ناس
آنده‌كى درّ راز امانتدر

المستشار مؤتمن

مستشار ايتديكك كمسنه اكر
سندن ايلرسه راه خيرى نهان

سكا نسبت خيانت ايتمش اولور
اولسه‌ده خلقتده اهل امان

السّماح رباح

حق بودركم صفات عليادر
جود وعفو وسماح ولطف وكرم

نه‌شرفدر بوكون اولوب ممدوح
اوله‌سن روز حشرده خرّم

الدين شين الدين

ايتمه آرايش مجازى ايچون
كردنن برزمان اسير ديون

روى دينى اولور خراشيده
نيجهٔ دينه‌كيم اولورسه زبون

القناعة مال لاينفد

دادهٔ حق ايله اولان خرسند
داور ملك استراحتدر

برتوكنمز خزينه استرايسك
بيلكه كنجينهٔ قناعتدر

الصبحة تمنع الرزق

كسب ارزاق ايچون سحرخيزى
بشقه بر نعمت الٓهيدر

مانع كسب نعمت دارين
لذت خواب صبحكاهيدر

آفة السماحة المن

مرهم اندودهٔ سما حتكى
زخم منتله ايتمه آزرده

ياد بدخيز نسيمدن اولور
برك كلزار لطف پژمرده

السعيد من وعظ بغيره

اودر اهل جريدهٔ سعدا
كه‌اولوب كندى حالنه‌خرسند

دل آكاه وچشم عبرتنه
غيرينك حالى اوله نسخهٔ پند

كفى بالمرء اثماً ان يحدث بكل ماسمع

آدمه اول كناه كافيدر كه‌ايده هرنه كوش ايدرسه بيان
ايده مهمان خانه كوسن رابض اسب تندخيز زبان

كفى بالموت واعظاً

موتی ياد ايله وعظ استرايسك ايولكن قناسن استشعار
هر بری بر لسان موعظه‌در حال كونی بيانه سنك مزار

خيرالناس انفعهم للناس

خير ناسه مرادك ايسه وقوف خير ناسك حديثن ايت اذعان
خير اولدركه جمله‌دن افزون اوله خلق جهانه نفع رسان

ان‌الله يحب السهل الطلق

حق تعالی سور اوبنده‌يی كم سهل طبع وكشاده خاطر اوله
اولميوب بدخوی وچين جبين خنده رولقله خلقه ناظر اوله

تهادوا تحابوا

ايلك آمد شد هدايايی مزرع حبه مايه بخش نما
سن درختانبه صو ويردكجه اوده نوباوه‌لر ايده اهدا

اطلبوا الخير عند حسان الوجوه

خوب رولردن ايت توقع خير كمسه‌دن اولسه حاجتك مطلوب
مصدر اولمغله خيره شاهددر صورت حسندار ومنظرخوب

زرغباً تزدد حباً

دوستانك ميانه‌سنده اولور صحبت متصل كلال انكيز
فاصله تازه شوق ايدر ايراث صحبت غب اولور محبت خيز

طوبی لمن شغله عيبه عن عيوب الناس

دولت آنككه بزم عالمده ايليوب كندو حالنه دقت
كندو عيبن تجسس ايتمكن بولميه غيره باقمغه فرصت

الغنى اليأس مما فى ايدى الناس

بولامزسك غنای طبعه ظفر — کنج یأس اولمدقجه سکا مقر
اولامزسك غنی حقیقتده — غیردن ایتمدکجه قطع نظر

من حسن اسلام المرء ترك مالا يعنيه

قول وفعلکده ترك بی معنی — حسن اسلامدن اولوندی شمار
اکا سعی ایت که قولیله فعلك — دینکه اوله زینت رخسار

ليس الشديد بالصرعة انما الشديد الذى يملك نفسه عند الغضب

پهلوان اول دکلکه کشی‌ده — خصمنه غالب وبهادر اوله
پهلوانلق اودرکه وقت غضب — ضبط نفس شدیده قادر اوله

ليس الغنى عن كثرة العرض انما الغنى غنى النفس

مالی ظن ایتمه مایهٔ دولت — مالی بسیار اولانی صانمه غنی
غنی اول کمسه در حقیقتده — ذلّ خواهشدن اوله مستغنی

الحزم سوء الظن

معنیٔ حزم واحتیاط حذر — دقت اولنسه بد کمانلقدر
انتباه بصیرت اوزره سلوك — خرمن امنه پاسبانلقدر

العلم لا يحل منعه

پرتوی روی آفتاب کبی — علمك اولمز دریغ ومنع حلال
تشنکانه سحاب دانشکی — ایتمه فیض افاده‌ده اهمال

الكلمة الطيبة صدقه

سائلك سرمهٔ بصر ایله — چشم امیدین ایتمدکسه قریر
باری ویرانهٔ زار خاطر — ایله طیب کلامله تعمیر

كثرة الضحك تميت القلب

کرچه امواجی جویبارك اولور — باعث ارتجاج سبزه و رنك
لیك موج مسلسل خنده — قلبی ایلر غریق لجهٔ مرك

الجنة تحت اقدام الامهات

نیل کلکشت کلستان بهشت زیر پای رضای مادردر
کردن جانده حق تربیتی نعمت جنته برابردر

البلاء مؤکل بالمنطق

صورت و معنیٔ لسانمزه لفظ مفتاح بالمطابقه‌در
روی انسانه درکشای بلا باقسه‌ك اکثر کلید ناطقه‌در

النظرة سهم مسموم من سهام ابلیس

روی خوبانه نظرهٔ ناکاه ناوك زهرناك شیطاندر
رخ نامحرمه نکاه ایتمك آتش خانمان ساماندر

لایشبع المؤمن دون جاره

هرکیمك کاوله خوان قلبنده نان اسلام ونعمت ایمان
نیجه لایق‌که کندوسی یاتوب جوع هم سایه‌سن کوره شایان

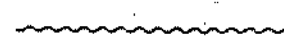
دم علی الطهارة توسع علیك الرزق

مؤمنینه دوام طهورله‌در وسع ارزاقه کسب استحقاق
اولدی چرکدن طهوره وابسته فتح باب خزائن ارزاق

تاریخ انشاد — رباعی

سال تاریخنی رباعینك پرسش ایچون کشاد ایدنجه لبی
بری شرط ذکاتله نابی دیدی‌کم «شرح چل حدیث نبی»

سنه ١١٢٤

«منیف» ك ترجمه‌سی

بسم الله الرحمن الرحیم

لایؤمن احدکم حتی یحب لاخیه مایحب لنفسه

مؤمن اولمز او کیمسه هرنقدر — بولسه حسن عملده عمری فنا
هر نه ایسترسه نفسنه تا کیم — انی اخوانه داخی کوره سزا

من اعطی لله ومنع لله واحب لله وابغض لله فقد استکمل ایمانه

اول که حق اوله مطلقا قصدی — حب وبعض ایله منع واعطاده
نقد ایمانی بولور کامل — او محك قبول مولاده

المسلم من سلم المسلمون من لسانه ویده

مؤمن اولدرکه کمسه هیچ آندن — نفرت ایتمیه‌لر دل و جانلر
یا الندن یاخود دلندن آنك — هرکز اینجنمیه مسلمانلر

خصلتان لایجتمعان فی المؤمن البخل وسوءالخلق

دو کواه رسوخ ایماندر — مؤمنه حسن خلق وبذل کرم
آنك ایچون درون مؤمنده — بخل وبدخویی اوله‌مز باهم

یشیب ابن آدم ویشب فیه خصلتان الحرص وطول الامل

قیل بوکا عطف کوش هوش بودر — مقتضای حدیث مصطفوی
آدم اولدقچه پیر آنده اولور — حرص وطول امل جوان قوی

من لم یشکر للناس لم یشکرالله

مقتضای جزاسی احسانك — التزام شروط احساندر
بیلمه‌مك شکر نعمت خلقی — مطلقا ترك شکر یزداندر

من لا یرحم الناس لا یرحمه‌الله

مرحمت قفل باب رحمتدر — ایله هردم کشادینه اقدام
خلقه بی رحملکله وضع ایدنه — رحمت ایتمز جناب رب انام

الدنیا ملعونة وملعون مافیها الا ذکرالله تعالی

دار دنیاده هر نه‌کیم واردر جمله آماج تیر لعنتدر
ذکر خلاق لم یزل آنجق سبب فیض قرب رحمتدر

لعن عبدالدینار والدرهم

لطف عالم شمول مولادن بهره‌ور کرچه سرتسر عالم
دوردر لیك رحمت حقدن عبد دینار و بندهٔ درهم

لا یلدغ المؤمن من جحر واحد مرتین

طوتمه هرکز مدار چشم وفا اوله یارك سنك جفاکارك
جحر واحددن اولمدی عاقل ایکی کره کزیده‌سی مارك

العدة دین

هر نه‌کم اوله زیور نطقك آنی اجرایه اول نسق پرداز
فرضدر ذمت کرامده وعد آنی فرض اولدی ایلمك انجاز

المجالس بالامانة

ای اولان محرم مجالس انس راز مجلس سکا امانتدر
حفظ راز محافل ایت زیرا کشف راز ایلمك خیانتدر

المستشار مؤتمن

ایتمه هر شخص ناملایمی سن محرم استشاره ایله حذر
مستشار اوله مؤتمن تا کیم اولمیه رهنمای صوب خطر

السّماح رباح

ای اولان کارکاه عالمده طلب دستمایهٔ اعمال
ایستر ایسك فوائد دارین ایت نقود سماحتی اعمال

الدین شین الدین

پنچهٔ سختکیر دینه اسیر اوله وار ایسه دننده تمکینك
صاقین اوساخ دیندن زنهار لکه‌دار ایتمه جامهٔ دینك

القناعة كنز لا ينفد

تابکردن اولور غریق نعم — ینه سیر اولەمز کرسنه نظر
مرده سرمایهٔ قناعتدر — مال بی حد و کنج باد اور

الصبحة تمنع الرزق

قسمت مردم سحر خیزك — کنج غیبیدن ایرر امدادی
منع روزی وتلخئ عیشه — خواب نوشین صبحدر بادی

آفة السماح المن

کشت زار فاده همواره — اولکه تخم افکن مکارمدر
برق منتدن آنی حفظ ایتسون — که آفت خرمن مکارمدر

السعيد من وعظ بغيره

بو رصد خانهٔ فناده اودر — مرد نیك اختر سعادت مند
کوروب اکدار دیکرانی چکه — دیدهٔ اعتباره سرمهٔ پند

كفى بالمرء اثماً ان يحدث بكل ماسمع

مرد مکثاره بوکنه بسدر — ای طلبکار راه رسم یقین.
ایده آوردهٔ زبان بیان — نه که کوش ایتدی ایسه غث وثمین

كفى بالموت واعظا

سکا هردم بوجوهر کلمات — اولمغه زیب کوش جان بسدر
آدمه اتعاظ عبرت ایچون — یالکز موت دیکران بسدر

خير الناس انفعهم للناس

خواستکاران فرق رتبهٔ خلق — ایلسون بو عبارەیی ازبر
خیر ناس اول که جملهٔ خلقه — غیریدن اوله نفعی افزونتر

ان الله تعالى يحب السهل الطلق

حقه خواهشکر تقرب ایسك — یك دل و یك زبان ویکرو اول
ایله خلقه جبهه‌کی پرچین — نرم خوی وکشاده ابرو اول

تهادوا تحابوا

حفظ اجزای میل حبه سبب ربط شیرازهٔ تهادیدر
قیل تعاطی هدیه ایله مدام که زمام دل اعادیدر

اطلبوا الخیر عند حسان الوجوه

بوحدیث شریف ایله عمل ایت سائر امرك بوکا قیاس ایله
بهرهٔ خیر بلغهٔ کرمی خوب رولردن التماس ایله

زر غباً تزدد حباً

که که ایتمك زیارت احباب سبب الفت ومحبتدر
صحبت دائمی مودت تام موجب ازدیاد القتدر

طوبی لمن شغله عیبه عن عیوب الناس

بختیار اول کشی بصیرت ایله پیشوای هنروران اولدی
چشمنه کندی عیبی شرمندن پردهٔ عیب دیکران اولدی

الغنی الیأس مما فی ایدی الناس

ایسته‌دایم غنای دل حقدن که غنای دل اولدی سرمایه
ایتمیوب نقد عزتك اتلاف مال دون ایله دوشمه سودایه

من حسن اسلام المرء ترك مالا یعنیه

ایستین نخل کلشن دینك امتداد طراوتن هر آن
هر نه‌کیم ناسزا و نالایق اندن اولسون همیشه روکردان

لیس الشدید بالصرعة انما الشدید الذی یملك نفسه عند الغضب

پهلوانلق دکل مصارعه‌ده ایلمك شدت ایله خصمی نکون
مرد زور آزما اودرکه ایده نفس شومنی دم غضبده زبون

لیس الغنی عن کثرة العرض انما الغنی غناء النفس

کثرت مال ایله غنا اولمز اوله کل روبراه سمت خطا
هرکه باریدن ایلر استمداد اوله هم راه فضل باری خدا

الحزم سوء الظن

مرد حزم آزما اوکیم اولمز هرکسه حسن اعتقاد اوزره
احتیاط ایده هر امورنده اوله احوالی تاسداد اوزره

العلم لایحل منعه

مایه داران دولت علمه آنی تعلیمدر تشکر تام
اول‌که تحصیله اوله خواهشکر آنی محروم قیلمق اولدی حرام

الکلمة الطیبة صدقة

واجب اولدی جوابی نرم ایتمك سائله ممکن اولمسه نفقه
منبع علمدن ورود ایتدی قول لین مقولهٔ صدقه

کثرة الضحك تمیت القلب

لب کشایان فرط خنده اولان مرده طبعان جهلدر اثر
اولمه معتاد خندهٔ سرشار که‌دل زنده‌کی اماته ایدر

الجنة تحت اقدام الامهات

فائز رحمت اول‌که مادرنه هردم اکرام و التفاتده‌در
صحن کلشنسرای خلد برین زیر اقدام امهاتده‌در

البلاء مؤکل بالمنطق

کثرت قاله مبتلا اوله‌نك ابتلاسی عجب بلا اولدی
مبتلای بلا اولان غافل قیل وقال ایله مبتلا اولدی

النظرة سهم مسموم من سهام ابلیس

رؤیت زلف وخال نامحرم دانهٔ مکر ودام عصیاندر
هرنظر برخدنك پرسمدر بلکه زهرابه دار شیطاندر

لایشبع المؤمن دون جاره

کیم‌که اقلیم مسلمانیده نقد دین ایله‌در کرانمایه
سیر نائم اولوب روا کورمز جایع وقائم اوله همسایه

دم علی الطهارة توسع علیك الرزق

شکوه‌سنج اولمه فاقه‌دن مادام اوله دامان جامه‌ك آلوده
اول طهارتله دائما کاوله‌سك سعهٔ روزه ایله آسوده

سنه ١١٤٦

تم